

CONCEPT 9

WERKGROEP HEEMTUIN/BELEEFBOS Informatie voor vrijwilligers van deze werkgroep

Welkom als vrijwilliger bij de werkgroep heemtuin en beleeftbos. Het is gebleken dat het voor nieuwe vrijwilligers niet altijd duidelijk is hoe IVN Hengelo in elkaar zit en hoe de werkgroep heemtuin en beleeftbos te werk gaat. We hopen dat door het lezen van dit document een en ander duidelijk wordt en dat je met veel plezier kan meewerken aan deze mooie en inspirerende plek in Hengelo.

Algemene zaken

IVN Hengelo en de heemtuin en het beleeftbos

IVN Natuureducatie is een landelijke organisatie met het hoofdkantoor in Amsterdam. Van daaruit vindt professionele ondersteuning plaats voor de vele IVN-afdelingen overal in het land. In de afdelingen zijn alleen vrijwilligers actief. IVN laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Het inspireert met natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes. Hoe meer je weet, hoe meer je ziet, hoe meer je geniet: www.ivn.nl

IVN Hengelo is vooral actief in en rond Hengelo. De afdeling kent een bestuur en een aantal werkgroepen met elk hun eigen coördinator: heemtuin/beleeftbos, landschapsonderhoud, cursussen, educatie, wandelingen, en binding en informatie (communicatie). Twee keer per jaar hebben de coördinatoren en het bestuur overleg, de CoBes. De afdeling heeft een eigen onderkomen, het Natuurcentrum Weusthag. Dit ligt tussen de heemtuin en het beleeftbos.

Nog veel meer informatie vind je op onze website www.ivn.nl/afdeling/hengelo, op Instagram <https://instagram.com/ivnhengelo> of op onze Facebookpagina <https://www.facebook.com/www.ivnhengelo.nl>

Doelstelling Heemtuin Weusthag

Voor alle duidelijkheid: Heemtuin Weusthag bestaat uit twee delen, een omheind gedeelte (kortweg de heemtuin) en een openbaar gedeelte (het beleeftbos).

In een heemtuin worden landschapselementen en planten getoond die karakteristiek zijn of waren voor een regio en die behouden moeten blijven. Doel van onze heemtuin is het op educatieve wijze tonen van de Twentse planten en landschapselementen, zo mogelijk in hun natuurlijke omgeving (slechts om educatieve redenen wordt hier, na onderling overleg, bij uitzondering van afgeweken). De bezoekers maken op een educatieve wijze kennis met houtwallen, bermen, bos, graanakkers, heide, poelen en planten. Dit doet de werkgroep door het regelmatig openstellen van de tuin voor jong en oud. De vrijwilligers werken er van maart tot november vooral op dinsdagmorgen van 9:00 - 12:00 uur, enkelen ook op zaterdagmorgen of woensdagavond.

Ons Beleeftbos is een plek die uitnodigt tot natuurbeleving. Daarvoor zijn er natuurlijke speelplekken, waaronder een zandstrandje bij de beek en boomstammen om op te klimmen. Daarnaast is er gras om op te recreëren met picknickbanken. In het beleeftbos zijn het hele jaar door wekelijks vrijwilligers bezig met onderhoud, in elk geval op dinsdagmorgen van 9.00 -12.00 uur. Ze onderhouden, beheren en ontwikkelen in het bos vooral de natuurlijke speelplekken. Verder ontwikkelen ze er de vele graslanden tot steeds bloemrijkere zones en het bomige gedeelte langzaam tot een stinzenbos.

Even wat geschiedenis

Eind 1983 begon IVN Hengelo op de voormalige boomkwekerij van de gemeente aan de Landmansweg met de aanleg van Heemtuin Hengelo. Eind 2014 verhuisde de tuin naar de huidige plek: een voormalig weiland naast een ontoegankelijk en vervuild bosgebied. De gemeente Hengelo wilde ons graag daar hebben om de stagnerende ontwikkeling van

het Weusthagpark een nieuwe impuls te geven. IVN Hengelo zag kans daar meer bezoekers te kunnen trekken. Het weiland werd ontdaan van de vruchtbare bovenlaag. Van het kale gebied met twee kuilen, een verhard middenplein en een verhard padenstelsel zag je in enkele jaren veranderen in een steeds mooiere heemtuin. Hetzelfde geldt voor het beleeftbos: van een ondoordringbaar gebied vol bramen, brandnetels en asbest tot wat het nu is, een bos met natuurspeelplekken, graslanden en een deel met voorjaarsplanten.

Organisatie werkgroep Heemtuin/Beleeftbos Weusthag.

Tot voor kort waren er in de heemtuin/beleeftbos twee werkgroepen actief. Een werkgroep Heemtuin, die zich richtte op het omheinde gedeelte en een werkgroep Beleeftbos vooral gericht op het openbare gedeelte. Deze werkgroepen zijn in de loop van de tijd steeds beter geïntegreerd. Daarom spreken we nu over de **werkgroep Heemtuin/Beleeftbos**. Wel is het zo, dat een aantal vrijwilligers zich vooral op het beleeftbos richt en waar nodig de heemtuin ondersteunt bij werkzaamheden als het schonen van de poel en de vijver, het onderhoud van de paden, struiken en bomen. Andersom zijn er werkgroepleden die zich vooral op de heemtuin richten, maar waar nodig ook in het beleeftbos helpen.

De werkgroep heemtuin/beleeftbos heeft een **coördinatieteam**. Deze vergadert gemiddeld 1x per 8 weken. Ze heeft een vaste agenda (notulen, mededelingen/actuele zaken, post, actielijst, terugblik, vooruitblik, medewerkerszaken, rondvraag) met ruimte voor extra agendapunten.

Het coördinatieteam heeft twee keer per jaar met alle vrijwilligers een overleg/informatiebijeenkomst: in februari/maart is er het **voorjaarsoverleg**, in november het **najaarsoverleg**.

Verder overleggen we zoveel mogelijk ter plekke en werkenderwijs. In principe zijn onze vrijwilligers van alles op de hoogte. Communicatie heeft daarom voortdurend ieders aandacht. De vrijwilligers werken nauw samen en helpen elkaar waar nodig. Regelmatig werken we in beleeftbos en heemtuin een tijd samen met statushouders, asielzoekers, vluchtelingen of mensen die via Wijkkracht naar ons toekomen.

Sinds 2021 lopen circa 5 leerlingen van VSO 't Korhoen op maandag- en dinsdagmorgen stage in heemtuin en beleeftbos. De school zorgt voor een begeleider. Een van onze vrijwilligers is ook aanwezig en coördineert de werkzaamheden.

Beheergebieden in de heemtuin

De heemtuin kent beheergebieden als vijver, bloemrijk grasland, medicinale planten, planten met bijzondere namen, verplanten, heide, vlinder- en insectentuin, graanakkers en gebruikplanten, stinzenplanten, poel met moeras, kweekhoek, boerentuin, kruidentuin. Op het middenplein is een grote bak met eetbare planten.

Elk gebied heeft een of meer beheerders. Zij hebben kennis over het gebied en onderhouden het.

Het beleeftbos is één beheergebied. De beheerders van het beleeftbos hebben ook het onderhoud van de paden, graslanden, bermen, bomen en struiken in de heemtuin onder hun hoede.

Beheerplan

Van (vrijwel) alle te beheren gebieden is er een beheerplan. De beheerder zorgt dat zijn beheerplan actueel is. De werkzaamheden op de tuin moeten volgens het beheerplan verricht worden. Zo kan een nieuwe beheerder in de toekomst direct verder. Een jaarlijkse persoonlijke korte evaluatie van het beheerde gebied is wenselijk. Bijzondere verbeterpunten (en wat daar aan middelen voor nodig is) geeft de gebiedsbeheerder door aan het coördinatieteam. Uitgaven voor je beheergebied overleg je altijd eerst met de coördinatoren.

Een belangrijk uitgangspunt is: je zorgt allereerst voor je eigen beheergebied, waar nodig help je een ander en soms pakken we met ons allen een klus aan.

En ook erg belangrijk bij het beheer: we gebruiken geen kunstmest en geen pesticiden/bestrijdingsmiddelen/chemische gewasbeschermingsmiddelen. En het groenafval op gaat

op onze composthoop of naar de parkeerplaats naast de moestuin. Daar wordt het door Gildebor op afroep opgehaald.

Logboek

In het natuurcentrum houden we een eenvoudig logboek bij met aantekeningen van verrichtte of te verrichten werkzaamheden, notities voor de volgende werkploeg, interessante waarnemingen enz. In Hengelnieuws, het ledenblad van de IVN Hengelo, vind je regelmatig een korte impressie uit het logboek.

WhatsApp groep

Er is een app groep voor actuele informatie voor vrijwilligers van de Heemtuin en voor vrijwilligers van het Beleeftbos. Je kunt je aanmelden voor deze app groepen naar gelang je belangstelling.

Bibliotheek

In het Infohuisje achterin de heemtuin staat in de zomermaanden onze bibliotheek met een groot aantal te lenen boeken. Verder staan er allerlei educatieve materialen. Noteer je leningen in het uitleensysteem.

Zelfwerkzaamheid

Op de heemtuin werken kenners en liefhebbers in een goede sfeer samen. Van elke medewerker verwachten we na verloop van tijd een grote mate van eigen initiatief en zelfwerkzaamheid, ook voor de benodigde kennis rond het te beheren gebied. De coördinatiecommissie organiseert in de wintermaanden twee **studiebijeenkomsten**, en in de zomer soms **determineerbijeenkomsten**. Verder zijn er binnen het IVN regelmatig cursussen waaraan je kunt deelnemen. En we verwachten, dat je waar nodig aan zelfstudie doet.

Rouleren van beheerstaken

Het coördinatieteam wil graag, dat je na een introductieperiode van circa een jaar zelf een gebied gaat beheren of een andere activiteit binnen de tuin op je neemt. Dat kan samen met één of meer andere vrijwilligers zijn. Daarnaast streeft het coördinatieteam naar mogelijkheden voor een roulatie van taken op de tuin. Dan hoeft niet jaar in jaar uit dezelfde persoon hetzelfde werk te doen. Bovendien verspreidt kennis en vaardigheid zich zo beter over meer medewerkers. Geef daarom ook zelf aan wanneer je uitziet naar een andere klus op de tuin. Het is ook zeker niet de bedoeling jaarlijks te wisselen of tegen de zin van iemand in te wisselen.

Communicatie/ publiciteit

Onze IVN-werkgroep Communicatie verzorgt de interne en externe communicatie. Denk aan ons ledenblad 'Hengelnieuws', Facebook, de website, Instagram, UitinHengelo/Hengelo Promotie, Hengelo's weekblad, RTV Oost, Tubantia. Geef bijtijds de informatie/teksten/vragen door aan deze werkgroep. Jouw foto's en verhalen zijn ook heel welkom.

In regionale dagbladen en weekbladen worden de Open Zondagen en andere activiteiten aangekondigd. De werkgroep Educatie die verantwoordelijk is voor het thema van de bewuste zondag, zorgt dat de werkgroep Communicatie bijtijds een toepasselijke tekst/kopij ontvangt. De werkgroep Communicatie zorgt voor verwerking en verspreiding van de tekst naar de verschillende media.

Activiteiten op de heemtuin/beleeftbos

Jaarlijks worden er op de heemtuin leuke activiteiten georganiseerd zoals NLdoet, Slootjesdag, Natuurwerkdag, Open Zondagen enzovoort. Activiteiten die voor een belangrijk deel in samenwerking gaan met andere IVN-werkgroepen, zoals de werkgroepen Educatie en Communicatie.

1. Informele momenten.

Elk jaar organiseert IVN Hengelo de Nieuwjaarswandeling en bij de seizoenafsluiting een barbecue.

De heemtuincommissie regelt verder dat er jaarlijks een dagje uit is voor de heemtuinders en de beleefbossers. De kosten zijn zo laag mogelijk. Vervoerkosten voor eigen rekening. Een deel van de kosten komt voor rekening van het IVN.

2. NLdoet en Natuurwerkdag.

Aan het begin en het eind van het seizoen nodigen we alle IVN-leden uit samen met ons het seizoen te starten of de tuin en het beleefbos winterklaar te maken. Een zaterdagmorgen begin maart (meestal gecombineerd met NLdoet, de landelijke vrijwilligersdag van het Oranjefonds) en de eerste zaterdag in november (tevens de Landelijke Natuurwerkdag). Eén van de heemtuinmedewerkers inventariseert eventuele extra werkzaamheden vooraf. Urgentieniveau staat op de lijst. Een groot aantal werkzaamheden zijn halfjaarlijks terugkerend. In de Nieuwsbrief 'Hengelnieuws', op de site en de sociale media en de overige media komt een uitnodiging. Voor koffie, ranja, wat lekkers bij de koffie en soep aan het eind van de ochtend wordt gezorgd. Duur 9.30 tot uiterlijk 13.00 uur.

3. Studieavond(en).

In de wintermaanden worden enkele studie-avonden georganiseerd. Andere IVN-werkgroepen zijn ook uitgenodigd. Andere momenten worden ad hoc georganiseerd, bijvoorbeeld determineerbijeenkomsten, lessen in de heemtuin of het beleefbos.

4. Voorjaars- en najaarsoverleg.

De coördinatiecommissie organiseert in februari/maart het voorjaarsoverleg, in november het najaarsoverleg. Belangrijke agendapunten zijn: terugblik op afgelopen periode, vooruitblik op komende periode (wat ging goed, wat kan beter), inventarisatie studiewensen, checken beheergebiedslijst en wat verder actueel is.

5. Slootjesdag

Eens per jaar organiseert het IVN de landelijke slootjesdag. IVN Hengelo doet mee aan deze bij kinderen zo geliefde activiteit, met een schepnetje vissen in de poel en dan uitzoeken wat je allemaal gevangen hebt. Onze werkgroep Educatie verzorgt op deze zondagmiddag deze activiteit. Wij ondersteunen hen.

6. Open Zondagen.

In de maanden mei, juni, juli en augustus is de heemtuin opengesteld voor publiek van 13:00 –16:00 uur. De Open Zondagen hebben vrijwel altijd een maandthema. De werkgroep Educatie verzorgt de thema's en regelt met een intekenlijst de bezetting (twee vrijwilligers per zondag). Eén zondag per thema is er een kinderactiviteit. Bijtjds is de werkgroep Communicatie over de thema's geïnformeerd.

Natuurlijk zijn belangstellenden ook altijd welkom op de momenten dat we in de tuin of het bos aan het werk zijn. De toegang is gratis. Een vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld.

7. Excursies op de tuin.

Een afspraak voor groepen (bijvoorbeeld excursies van basisscholen, kinderopvang) op een ander moment in de week kan altijd gemaakt worden. Aanvragen hiervoor geven we door aan de coördinator van de werkgroep Educatie. De heemtuincommissie wordt geïnformeerd.

Aan het werk!

Elk gebiedsbeheerder heeft een sleutel van het hek en kan 24 uur per dag, 7 dagen per week aan de slag met zijn eigen beheergebied/ activiteit. Daarnaast zijn er regelmatig meer algemene werkzaamheden of grotere of urgente klussen.

De werkgroep heemtuin werkt op:

- dinsdagmorgen van 9:00 -12:00 uur van maart tot begin november;

- zaterdagmorgen van 9:30 -12:00 uur in maart, april en september/oktober;
- woensdagavond van 19.00 -21.00 uur van mei tot en met augustus.

De werkgroep beleefbos werkt het gehele jaar door op dinsdagmorgen van 9:00 - 12:00 uur. Als er extra werkzaamheden zijn spreken ze een ander dagdeel af.

Attentie: bij de werkochtenden neemt iedereen voorlopig nog zelf koffie mee voor bij de pauze. Er kan in het heemhuis wel koffie of thee gezet worden.

Naast het natuuronderhoud zelf zijn er natuurlijk meer dingen te doen: EHBO-doos op orde houden, koffie/theevoorraad bijhouden, wc schoonhouden, mest regelen, gereedschap op peil houden en onderhouden, schoonmaak van de onderkomens, bibliotheek beheren, wassen van stoffen, vuilnisafvoer, etc.

Enkele praktische zaken:

- Sleutelkwestie: werkwijze, borgsom
 - Voel je je thuis in onze groep en met onze werkzaamheden, en wil je ook af en toe eens buiten de groepstijden aan de slag dan kun je tegen een borgsom de sleutel(s) krijgen. Overleg dit met de coördinatoren.
- WC-gebruik en schoonmaak, legen.
 - Op dit moment hebben we een nood-wc. De sleutel hangt in het eerste huisje. De gebruiksaanwijzing hangt in de wc. Waarschuw een coördinator als de wc bijna vol is. Deze regelt het legen van de pot, schoonmaken van de ruimte en de voorraad wc-papier en vloeistoffen. Gebruik de wc zo min mogelijk.
- Gereedschap in container en tweede huisje
 - In de container staan onze tuinhulpmiddelen en handgereedschappen, de bladblazers en de elektrische heggenscharen en kantschaar.
 - In het huisje voorbij de wc (tweede huisje) vind je onze mulchmaaier, een elektrische grasmaaier, zeisen met toebehoren, de bosmaaiers met toebehoren, de waadpakken en lieslaarzen, de brandstoffen en de parasols.
 - In de container hangt ook het plankje met de sleutels voor zowel het eerste als het tweede huisje.
 - In de container hebben alle gereedschappen min of meer een eigen plek.
- Heemhuisje
 - Het eerste huisje, het heemhuisje, is ons onderkomen bij slecht weer, omkleedruimte voor stagiaires, vergaderruimte en opslagruimte voor de spullen van de Open Zondagen en de Kinderactiviteiten. Wc-papier, wc-vloeistoffen en de IVN-petjes zijn er ook. Er staat een koffiezetapparaat en een waterkoker plus de spullen voor koffie, thee enzovoort.
 - Sleutelbezitters hebben twee sleutels (poort en container). In het eerste huisje hangen nog de sleutels van de WC, het Info-huisje, de waterkranen, de waterput, het wegpaaltje bij de Kapberg, de elektriciteitskast en de brievenbus. Tijdelijk ook de sleutel van het bouwhek.
 - In de koude periode is er een elektrische radiator.
 - Net als alle ruimtes houden we ook deze samen schoon en altijd opgeruimd.
- Water
 - We zijn spaarzaam met water. We sproeien in principe niet. Water gebruiken we vooral voor het in leven houden van nieuwe planten en voor het zo nodig bijvullen van de poelen de vijver.
 - Water halen we allereerst uit de regentonnen. Op drie plaatsen in de heemtuin kun je water tappen. Kraansleutel is in het eerste huisje.
- De watermeter en de elektriciteitsmeter
 - Deze bevinden zich achter het eerste huisje. Sleutels in het eerste huisje. De elektriciteitskast openkrijgen is 'ingewikkeld'.

- Uitleen gereedschappen en aanhanger; uitleenschrift
 - Gereedschap mag je lenen. Noteer dit in het schrift hangend voorin de container.
 - De aanhanger kun je voor eigen gebruik lenen voor € 5,- per dag. Zorg voor goede bandenspanning, eigen nummerplaat, schoon terugbrengen. Reserveren via coördinator beleeftbos. Deze meldt het aan de penningmeester van de stichting. Geld storten op bankgironummer van de stichting Heemtuin en Natuur-Centrum Hengelo: Bankgiro Stichting HNCH: NL 89RABO0118095080
- Gebruik machines en aanschaf brandstoffen
 - Bladblazers, mulchmaaier en bosmaaiers moet je eerst leren bedienen en onderhouden. Gebruiksaanwijzingen zijn er in het tweede huisje.
 - Er hangt daar ook een machine-urenschrift. Houd hierin het gebruik bij i.v.m. levensduur bougies en filters.
 - Brandstoffen:
 - Bladblazers en bosmaaiers: Aspen-2 (rode tank);
 - Mulchmaaier: gewone loodvrije benzine (zwarte en blauwe tank);
 - Jaarlijks bougies en filters nakijken (i.o.m. onze technische man);
 - De bosmaaiers moet je voor elk gebruik bij de maaikop van lagervet voorzien. Tubes liggen in het huisje.
- Vissen in de poel
 - De poel is de waterpartij rechtsachter in de heemtuin bij het infohuisje.
 - Hier mogen de kinderen onder begeleiding met hun schepnetjes vissen en aan de hand van determineerkaarten de vangst bepalen.
- Aanschaf plantgoed en materialen
 - Er is een budget beschikbaar gesteld door de stichting. Het beheer is bij een van de coördinatoren.
- Aanschaf educatieve materialen
 - Ook hiervoor is een budget vanuit IVN Hengelo
- Aanschaf gereedschappen ABTB Beijen
 - Gereedschappen, materialen nodig? Overleg met het coördinatieteam. Pas daarna kan je het aanschaffen.
- Herstel/onderhoud gereedschappen.
 - De dinsdag na de eerste zaterdag in november (de Natuurwerkdag) onderhouden we samen alle gereedschap en maken we alle ruimten schoon.
 - Onze gereedschapsman onderhoudt de rest van het jaar de gereedschappen. Meld defecten in het schrift voorin de container en meld het ook aan de coördinatoren. Plaats het defecte gereedschap in de zwarte 'ton' vooraan in de container.
- Bijzondere klussen
 - Heb je een bijzondere technische klus neem dan contact op met de coördinatoren. Onze klusjesman of beleeftbosmensen zijn vaak een uitkomst.
- Eetbare planten Good ett'n in en um Hengel
 - De eerste middenpleinbak en een groot deel van de kweekhoek zijn bestemd voor eetbare planten in het kader van het project Good ett'n in en um Hengel. Het onderhoud van beide plekken vindt op een andere of iets minder intensieve wijze plaats.
- Taakverdeling
 - Er is een uitgebreide lijst waarin de taken staan vermeld, die verschillende vrijwilligers op zich hebben genomen. Op het najaarsoverleg is dit een standaard agendapunt.
- Imker, bijenstal
 - Vooraan in het IKEA bosje is een bijenstand. Enkele imkers hebben daar hun kasten geplaatst. Zij onderhouden deze zelf.
- Geen kunstmest en geen pesticiden/ bestrijdingsmiddelen

- Onze werkwijze is vooral gericht op het maken en behouden van een schrale, voedselarme grond. Dan krijgen de bijzondere planten de beste kansen. Natuurlijke meststoffen (gedroogde koemestkorrels, mest van de kinderboerderij of een boer uit de omgeving) gebruiken we alleen voor de graanakkers, de gebruiksplantenakkers en de tuin met oude groenten.
- De mest bewaren we links achterin de heemtuin. In de kweekhoek is een composthoop. In het beleeftbos maken we ook bladcompost. Soms kopen we bladcompost.
- Ons groenafval en overige afval
 - Groenafval op composthoop in de kweekhoek of bij de parkeerplaats naast de moestuin. Dit wordt op afroep door de gemeente opgehaald.
 - Overige afval voeren we af via de gemeentelijke prullenbakken of rechtstreeks naar het milieupark.

Algemeen jaarplan

Maand	Activiteit	Bijzonderheden	Verantwoordelijk
Januari	- 1 studieavond - jaarverslag schrijven/ begroting opstellen		Heemtuincomm. Heemtuincomm.
Februari	- 1 studieavond		Heemtuincomm.
Maart	- Voorjaarschoningsdag - Start reguliere werk - Voorjaarsoverleg	Dinsdagochtend en zaterdagmorgen	Aangewezen mdw. Allen Heemtuincom.
April			
Mei	- Open Zondagen	Maandthema	Werkgroep Educatie
Juni	- Open Zondagen - Slotjesdag	Maandthema	Werkgroep Educatie Werkgroep Educatie

IVN Hengelo
Heemtuin en Beleeftbos Weusthag

Juli	- Open Zondagen	Maandthema	Werkgroep Educatie
Augustus	- Open Zondagen - Barbecue - Uitstapje	Maandthema	Werkgroep Educatie Bestuur Aangewezen mdw
September			
Oktober			
November	- Najaarschoningsdag - Gereedschaponderhoud - Najaarsoverleg	Tevens Landelijke Natuurwerkdag	Aangewezen mdw Allen Heemtuincomm.
December	- Bladruimen	Zo nodig	Allen